

והנבטים, את ימי ביוזנטיוס והיאלפים, את הצלבנים והממלכה כיום ולוחמיה שהיה הרור מעול הער תומנים, עד לפרק החדש שנפתח עם הבילויים.

וזה פנורמה רבה, עשירה מאין כמוה, הפותחת אופקים אדירים כמעט לכל עבר. על במה זו שחקו את תפקידן דמויות כמו ישעיהו הנביא וישו, דויד המלך ו צלאח אלדין, המכבים שהכריעו את צבא היוונים והימאים הנעזים של צידון, אשר בניהם כמעט השמידו את רומא — מאות דמויות היסטוריות אשר לכולן היה מכנה משותף אחד: הן עיצבו את גורלה של ארץ ישראל.

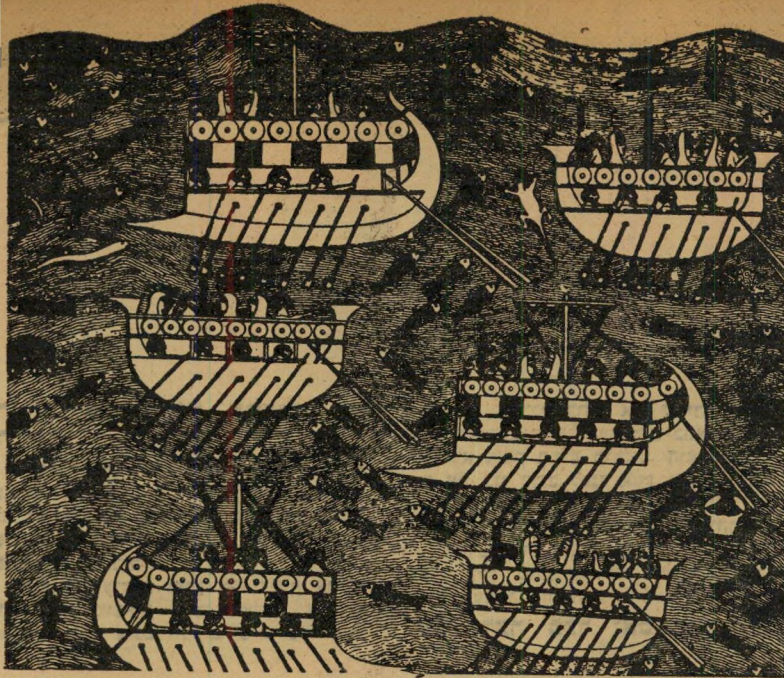
בכולן אנו זכאים וחייבים להתיינות.

***

היסטוריה זו היא נהר גדול אחד, האלו נשפכו בחלים רבים. הוא זורם מזה 5000 שנה בהוד קדומים. מעולם לא נפסק, מעולם לא היו לו סוף והתחלה חדשה.

בשעתו ניסו להסביר מה רבה הסכנה החינוכית הכרוכה בהפצת האגדה התנכית כאילו השמידו בני ישראל את הכנענים וישו אותם. אגדה זו יוצרת בהכרח את הפיתוי לחזור על מעשה כזה גם בימינו. היא יוצרת את דיריזציה ואת כפריקאסם. אולם לימוד האמת ההיסטורית חשוב גם מבחינה חיובית: לא רק כתרס בפני סכנות חינוכיות, אלא גם כמטפה ערכים נכונים.

אנשי המדבר ויושבי נענן התמזגו בתהליך אטי וממושך לעם אחד, הוא עם ישראל. מעולם לא היה שבר בתהליך. וכך קרה פעם אחרי פעם: הערבים לא השמידו את קדומיהם. הם באו לארץ והתערבבו עם תושביה. אי הגאון המסוגל לחשב כמה אחוזים של דם ישראלי זורם בעורקיהם של הפלאחים בטייבה ובאום אל-פאחם? מי שיתחנך על ברכי אמת היסטורית זו, יהיה מטבעו טיפוס חדש

בספינות מסוג זה לחמו ימאים ארצישראליים לפני 2500 שנה ומעלה. לספינות רק תורן אחד. החדד בחרטום הספינה נועד לנגח ספינות אויבות ולהטביען.

הערבי, לקשור קשרים וללחום באויבים, מפני שהוא יבין אותה, את רוחו, את המי סיבות שיצרו אותה.

הוא יוכל לדבר אל לבו של האדם הערבי, מפני ששוב לא יהיה זה, בן לבוב שגדל ביניה על ברכי התרבות הגרמנית, אלא אדם שמו, שפג את ההיסטוריה של ארצו, כרביית כמרחב.

***

מעטים האנשים המחזירים לעצמם מה עצומה השפעת התמונה ההיסטורית על המאורעות ועל התהליכים השוטפים.

המאורעות נעשים בידי בני אדם. אלה אינם יכולים לפעול אלא בעולם ה' מושגים שלהם. המושגים האלה מוקנים להם בבית הספר, בשיעור ההיסטוריה. ה' אדם מודה עם הגיבורים שלמד את קורו תיהם, ומבקש להידמות להם. ואולי גם להיפך: גיבורי העבר פועלים באמצעותו. כל המהפכנים הגדולים ידעו זאת היטב. הם ניגשו לשנות את ההשקפה ההיסטורית של חברתם לפני שיניו כל דבר אחר. הפרק הראשון של המאניפסט הקומוניסטי של מארכס פותח במלים: "דברי הימים של כל התורה כולה עד כה הם..." כל התנועות הלאומיות החדישות מפולין ועד פאקיסטאן, נפתחו בכיקורת על ראיית דברי הימים.

המהפכה הגדולה שהולידה את האומה העברית החדשה בארץ זנחה תפקיד זה. היא השאירה על כנו את עולם המושגים של הגשם, ועל כן אין לה כיום המכשיר שיריים הרוחניים לעמוד במבחן המציאות של המרחב. הנהגת ה' תודעה היהודית כמקצוע בבית הכפר היה רק אישור רשמי ל' פשיטת רגל רחנית זו.

הנה, על כן, התפקיד הגדול לאנשי הרוח: ליצור תמונה חדשה של היסטוריה עברית, שתזדהה עם ההיסטוריה של הארץ. אין כל צורך לפנות עורף לדברי ימיה של הפזורה היהודית בנכר. יש רק לשים אותם במקומם — כתופעת-להאי חיצונית, כקונטר-פונקט למנגינה הגדולה של הארץ.

לגוף הלאומי שלנו ישנן שתי רגליים. רגל אחת עורנה עומדת בפזורה. הרגל השנייה דורכת עתה כמרחב השמימי. לא נותר את על אחת משתייהן. אך נעביר נא משי קלנו על הרגל החותרת קדימה.

אחרת נישאר עומדים על רגל אחת — מצב מאוד בלתי בטוח.

תשובות מתוך ההיסטוריה

(ראה עמוד 3)

1. בימי פרידריך השני, קיסר גרמניה, שנשא בשנת 1225 לאשה את יולנדה, מלכת ירושלים הצלבנית, בנו, קונראד הרביעי, קיסר גרמניה, נשא תואר "מלך ירושלים".

***

2. 2000 שנה לפני האירופי הראשון. היה זה אחרי שפרעה נכו, מלך מצרים, כרה תעלה מן הנילוס לים סוף, מעין תעלת סואץ קדומה. ימאי כנען, יושב חוף ארץ ישראל והלבנון, עברו בתעלה דרומה, לאורך החוף של אפריקה, סובבו את כף התקווה הטובה, הגיעו לגיברלטר ומשם למצרים.

המסע כולו ארך שלוש שנים ונפסק מדי שנה בסתו, כשהמלחים ירדו לחוף הסמוך, ורעו חיטה (שגודלה בפעם הראשונה בארץ ישראל), קצרה והמשיכו בדרך. ההיסטוריון היווני הרודוטוס, המתאר את המסע, פוסל את דברי הימאים כאילו ראו את השמש מימינם. אולם דוקא פרט זה מוכיח את אמיתות התיאור, מאחר שימאי העובר על פני כף התקווה הטובה מערבה רואה בהכרח את השמש מימינו.

***

3. בממלכת כורש. הקיסרות הפרסית היתה מחולקת למחוזות מסים, אשר אחד מהם "עתורה" (השם הפרסי של "אשור"), כלל את אזור "בין-נהרות" (צפון ארם-נהרים, כיום הגזירה) ואת אזור "עבר-נהר" (בארמית: "עבר-נהרא", בבבלית "עביר-נרי"). מכיוון שעבר-נהר (היינו הארץ שמערב לפרת) היתה חשובה יותר מן החלק השני של המחוז, נקרא המחוז כולו בשפה העממית "עבר-נהר". כך הוא מופיע בספר עזרא ("שליטין בכל עבר נהרה...").

***

4. טאהר אל-עומר, בדואי מצפת, כבש את הגליל לפני 220 שנה, והפך את עכו לעיר-בירתו. כדי להשתחרר מעול התורכים, השליך את יתבו על המצרים והרוסים. הצי הרוסי הפציץ את צידון, ועזר לטאהר לכבוש. השולטן התורכי, שלא הצליח לכבוש את עכו, שיחד לבסוף את חייליו של טאהר, שרצחוהו גפש.

***

5. הקרב על עין-ג'זור, בשנת 1260, הציל את המרחב השמי, ואולי גם את אירופה, מידי הסכנה המונגולית. בקרב זה הנחיל המצביא המצרי בייבארס מפלה ניצחת למצביא המונגולי הנוצרי קישובקה.

***

6. מועאוויה, מושל סוריה, בנה את הצי המוסלמי הראשון בעכו, יצא משם בשנת 649 לכבוש את קפריסין. המלה אדמיראל היא שיבוש התואר הערבי אמיר אל-באחר ("נסיד היס"). מועאוויה, שהומלך אחר-כך ככאלוף בירושלים, הנחיל מפלה ניצחת לצי הביזנטי. לא היתה זאת הפעם הראשונה או האחרונה שקפריסין נכבשה בידי צי שיצא מחוף ארץ-ישראל.

***

7. מנשה תקופת הצלבנים, ועד לכיבוש העותומני, במשך כמעט 300 שנה, שלטו בארץ "הממלוכים", עבדים לבנים, רובם ממוצא מונגולי, צירקסי ותורכי, שהשתלטו במצרים. השלטון עבר, בדרך כלל, משולטאן אחד לעבדו. גדול הממלוכים היה בייבארס (ראה לעיל).

***

8. בימי המלך אחאב, שהיה השותף השני בפדרציה של כל ממלכות סוריה וארץ-ישראל, בהנהגת מלך ארם, נגד התקופנות הסורית.

זוהם ממלוכי, עבד צפון אפריקאי בשירות הכאלוף.

הקרב המכריע נערך ליד קרק, בצפון סוריה, בשנת 853 לפני-הספירה, ונסתיים בתיקו. הערבי הראשון בהיסטוריה נזכר בקשר לקרב זה בכתבה אשורית. גינדיבו הערבי, בראש אלף גמלים, היה אחד מתחרי הבכרית.

***

9. אחמד אל-ג'זאר, נוצרי בן יוגוסלביה, ביצע בנעוריו פשע מיני, ברח לקושטא, מכר את עצמו לסוחר-עבדים יהודי, הפך עבדו של מושל מצרים, שמינה אותו לתליון. הוא נהנה ממקצועו והצטיין בו עד כדי כך שזכה לכינוי אל-ג'זאר ("השוחט"). במשך דור שלט על ארץ-ישראל והלבנון. בעזרת הצי הבריטי שם לאל את המצור שהטיל הנגל נאפוליאון בונפארטה על בירתו עכו (1799), במשך 60 יום.

***

10. בקיסרות הפרסית. כתמורה לעזרה שהושיטו הערבים לצבא הפרסי בשעת כיבוש מצרים, נתן קיסר פרס למדינה הערבית מוצא אל הים, בצורת מסדרון צר אל החוף, ליד עזה. המחוז עתורה (ראה לעיל), שכלל את ארץ-ישראל, השתרע מצפון ומדרום למסדרון זה.

***

11. בימי פכר אל-דין, מנהיג דרוזי בראשית המאה ה-17, שכבש את הלבנון ואת צפון הארץ (הכרמל, נצרת, טבריה), השיג עצמאות-למעשה, אך מוגר על-ידי השולטן התורכי כשניסה להשיג גם עצמאות רשמית. על פכר אל-דין, שליט נאור ומתקדם, נאמר שהיה כליכך קטן שביצה שפלה מכיסו לא נשברה.

***

12. ב-25 ביולי, 1100, כבשו הצלבנים, בעזרת הצי של העיר הנציה, אחרי קרב עז ונואש, את העיר חיפה. רוב תושבי העיר היו אז יהודים, שהגנו על העיר יחד עם היל-המצב המצרי הקטן, ונשחטו רובם ככולם בידי המנצחים.

***

13. העיר הספרדית קאדיז, ששמה המקורי "גאדיז" נובע מן המילה העברית "גדר" (היינו: עיר מגודרת, מבוצרת). קאדיז היתה אחת המושבות של קרתגו ("קרת חדשה") הכנענית, לפני 3000 שנה. מושבות כנעניות אחרות, ששמן העברי נשמר עד היום: העיר הספר-דית מאלאגה (מן המלה "מלאכה"), האי מלטה (מן השורש "מלט", מקום אליו נמלטו ימאים מועם הים), ואולי גם ברצלונה (מן המלה "ברק").

***

14. בימי הפלישה הפרסית של המצביא שחרברו, בשנת 614, ששם מצור על ירושלים, או עיר ביוזנטיה, הוא חדר לתוכה בעזרת התור-שבים היהודיים שבתוך החומות, אשר עזרו לו גם לקטול 60 אלף גוצי-רים מבני העיר. 35 אלף נוספים נמכרו לעבדים.

***

15. במגידו. הפרעה המצרי תותמשה השלישי פלש לארץ לפני 3400 שנה, נתקבל בכרכה על-ידי העיר עזה. מיהר לעבר האויב, שכלל את "כל העמים מנהר מצרים (ואדי אל-עריש) ועד לארץ נהריים". צבא זה חנה במגידו.

בניגוד לעצת אלופיו, שיעצו לו לבצע תמרון-איגוף, ערך התקפת-מצח, מיגר את צבא-ההגנה הסורית-כנעני בקרב בו נפלו בסך הכל 83 איש מבין המגינים.